

# klasse

vernieuwend onderwijs door traineeships

**Frisse  
wind  
in het  
onderwijs**

EDK & OTS

**DE NIEUWE  
GENERATIE  
DOCENTEN**

Klas & bedrijfsleven

**HET BESTE  
VAN TWEE  
WERELDEN**

**5x**

**Wat drijft  
de trainee?**

## klasse

vernieuwend  
onderwijs door  
traineeships

# inhoud



### PASSIE

## ‘Pizza-avonden met de leerlingen’

Wat drijft de trainees? Waarom kozen zij voor het onderwijs? Lees hier vijf verhalen over ambitie en passie.

# 05



### DOSSIER

## Kwaliteitsimpuls voor brainpower

Alle ins en outs, plussen en minnen, doelen en resultaten, feiten en meningen van de trainee-programma's 'Eerst De Klas' en 'Het Onderwijs-Traineeship'.

## ‘Bij mij mag je best eten in de klas’

Appels en andere gezonde snacks vind je in de tas van trainee Pleuni. Wat heeft ze nog meer mee om goed les te kunnen geven?

### COLUMNS

## 04

### Dé leraar bestaat niet

Beatrice Boots over nieuwe routes naar het leraarschap.

## 15

### Alleen leren wat jij wil leren

Nienke van Hameren over haar ervaringen voor de klas.

## 39

### Traineeships brengen talent in huis

Cazimir ten Brink over traineeships van de toekomst.



**‘Conceptuele kennis testen? Liefst met een quiz, en dan moet wel mijn quizmasterhoed op!’**

De week van Bart Giethoorn p. 36

**24**



**BUITEN DE LIJNTJES**

# Buitenles voor een goede atmosfeer

Er zijn vele soorten scholen, soorten onderwijs en evenzovele visies op wat goed of slecht is in het onderwijs. We legden drie trainees een foto voor uit de onderwijswereld en vroegen hun wat ze zagen.



**DUBBELPORTRET**

# Lesgeven én bij organisaties rondneuzen

Wat leren trainees in het bedrijfsleven en in het onderwijs? En wat brengen zij de klas en het bedrijfsleven? Mooie dubbelportretten over inspiratie en verbreding van perspectieven.

**14**

**MINPUNT**

**‘Ik betrap mezelf wel eens op het willen aantrekken van geitenwollensokken.’** Deze en andere uitspraken over wat er anders of beter kan in het onderwijs. Of gewoon wat trainees stom vinden.

**23**

**NICE TO KNOW**

Met deze **tips van trainees** wordt lesgeven leuker en makkelijker.

**38**

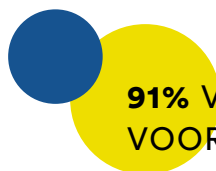
**PLUSPUNT**

**‘In het begin vonden we u een beetje een nazi, maar eigenlijk bent u toch wel lijp.’** Deze en andere uitspraken van trainees over wat goed en fijn is aan het onderwijs.

**COLOFON**

**klasse** is een uitgave van PBT.

**Concept en realisatie:** Scripta Communicatie.  
**Redactie:** Joëlle Bemelman, Bibiche Kansen.  
**Artdirection:** Lena Steinborn. **Lithografie:** Grafimedia Amsterdam.  
**Drukwerk:** Deltabach.  
**Coverfoto:** Lars van den Brink



**91% VAN DE BEDRIJVEN STAAT OPEN VOOR HYBRIDE WERKNEMERSCHAP.**

**06**

Dit is een van de vele facts & figures over de trainee-programma's. Hoe worden de programma's beoordeeld?

BEATRICE BOOTS, DIRECTEUR PBT

# Nieuwe routes naar het leraarschap

**D**é leraar bestaat niet. Het stereotiepe beeld van leraren dat in mijn middelbareschooltijd bestond, is flink bijgesteld door de opmars van onder andere leraar-ambtenaren, hybride docenten, zij-instromers en gastdocenten. Gelukkig maar, want aan meer en goede leraren is een grote behoefte. Met name voor de bètavakken, techniek en ICT. Juist in deze gebieden, die cruciaal zijn om in een technologische en digitale toekomst te kunnen overleven, is een groeiend lerarentekort. Om dat structureel op te lossen zullen we nieuwe vormen van het leraarschap moeten omarmen.

Aan potentieel ontbreekt het niet: uit onderzoek onder de beroepsbevolking blijkt dat liefst 40% van de niet-leraren interesse heeft om les te geven. Het makkelijker of gratis kunnen behalen van een lesbevoegdheid en de mogelijkheid om het lesgeven te combineren met ander werk, zijn daarbij belangrijke maatregelen om ze daadwerkelijk over te halen voor een baan in het onderwijs. De vraag is dus niet of we voldoende leraren kunnen vinden, maar hoe we geïnteresseerden het beste kunnen helpen om de stap naar het onderwijs te zetten.

Precies die vraag ligt aan de basis van Eerst De Klas (EDK) en het Onderwijs-Traineeship (OTS): twee bijzondere leer-werktrajecten die de afgelopen jaren circa 330 goede, nieuwe leraren hebben opgeleverd. Breed georiënteerde academici vonden zo hun weg naar het onderwijs.

Wat de meerwaarde van de traineeships is voor scholen, bedrijven, opleidingen, overheid én de trainees? Lees dat hier in de prachtige verhalen van alle betrokkenen die deze programma's mogelijk hebben gemaakt. Eén ding is duidelijk: het creëren van nieuwe leer- en werkroutes loont. Ik hoop dan ook dat de betrokken partijen doorgaan met het aanleggen van wegen naar het leraarschap. Dat ze het talent en de motivatie van het individu centraal stellen en zoeken naar mogelijkheden om geïnteresseerden de stap naar het onderwijs te laten zetten.

Met deze mogelijkheden had ik wellicht ook nog steeds voor de klas gestaan. Tijdens mijn studie Geografie wilde ik na mijn educatieve minor graag blijven werken op mijn stageschool, maar het schoolrooster en mijn resterende studieverplichtingen bleken helaas niet verenigbaar. Het leraarschap verdween daarmee voor mij uit zicht. Toch heeft het onderwijs altijd als een rode draad door mijn loopbaan gelopen. En wie weet leidt die ooit weer langs het leraarschap. Als scholen, opleidingen, bedrijven en overheid nieuwe routes blijven creëren, kan ook ik weer in het klaslokaal belanden. Dé leraar bestaat immers niet!



FOTO: HENRIËTTE GUEST

**‘De vraag is niet of we voldoende leraren kunnen vinden, maar hoe we geïnteresseerden het beste kunnen helpen om de stap naar het onderwijs te zetten’**

# ‘Mijn nakijkpen gaat altijd mee’

‘Na mijn studie werkte ik twee jaar bij een bank. Maar daar werd ik niet gelukkig van. Mijn traineeship zit er bijna op en ik ben zo blij dat ik me in het onderwijs veel nuttiger kan maken voor de maatschappij. Daarnaast heb ik ook nog eens hele lieve leerlingen.’



**PLEUNI VREESWIJK (29)**

**Studeerde:** bachelor Accountancy en master Business Administration in Groningen en deed de lerarenopleiding aan de VU in Amsterdam  
**Nu:** geeft Management & Organisatie aan de bovenbouw en Economie aan de onderbouw op het Vellesan College in IJmuiden

Bij 3-havo gebruik ik de iPad. Op mijn school doen we namelijk aan iPad-onderwijs.



Ik geef mijn lessen altijd met PowerPoint. Dat geeft me structuur.



In de bus lees ik de krant op mijn iPhone of luister ik naar Blendle Audio en staar ik wat voor me uit.



Ik doe natuurlijk veel met rekenvaardigheden, dus die rekenmachine is nodig. Ik houd namelijk niet zo van hoofdrekenen.

Dingen die je gewoon altijd bij je moet hebben, toch.



M'n portemonnee heb ik altijd bij me, maar op school gebruik ik 'm nooit.



Soms heb ik toetsen in mijn tas die ik moet nakijken.



Ik eet veel, maar wel gezond. Ik vind ook dat je moet eten als je trek hebt. Dus ook in de klas, ook al is dat tegen de schoolregels. Mijn leerlingen mogen dat ook, als ze maar wel de rommel opruimen.



Deze nakijkpen heb ik gekregen van mijn oude collega's van de bank. Een Parker met rode vullingen waar Juf Vreeswijk in is gegraveerd. Ben ik nog altijd blij mee, ik gebruik 'm dagelijks bij het nakijken.

Vanuit Amsterdam reis ik met de fiets en bus vier dagen in de week naar het Vellesan College in IJmuiden.

Ik ben altijd op tijd voor de les, maar ga wel zo laat mogelijk de deur uit. Mijn kam gaat mee als backup, just in case.

Mesje voor m'n appeltje! Ik eet veel fruit. Dat vind ik echt belangrijk.

## CIJFERS & ZO

Waarom kozen alumni voor Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship?

### DE TOP 3 EERST DE KLAS



### DE TOP 3 HET ONDERWIJSTRINEESHIP



Belangrijke reden om mee te doen aan EDK of OTS



## Nieuwe doelgroep

Slechts

23%

van de Eerst De Klassers had zonder het traineeship voor het onderwijs gekozen. Dit geldt voor

33%

van de Onderwijstrainees.

## De allerbesten

De selectieprocedure van de traineeships was streng. Het doel was om talenten te selecteren die anders niet voor het onderwijs gekozen zouden hebben. Van de sollicitanten voor Eerst De Klas werd gemiddeld

15%

geschikt bevonden om deel te nemen aan het programma. Bij het OnderwijsTraineeship was dit

20%

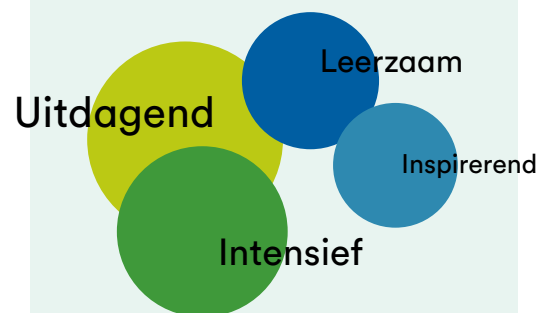
## Great expectations

### EERST DE KLAS



Hierboven staan de belangrijkste verwachtingen van de trainees voordat ze aan Eerst De Klas begonnen. Kortom: een uitdagend, divers programma waarin startende docenten zich binnen twee jaar ontwikkelen tot topdocenten binnen het onderwijs en toch raakvlakken houden met het bedrijfsleven. Voor de meerderheid van de Eerst De Klassers zijn deze verwachtingen uitgekomen.

### HET ONDERWIJSTRINEESHIP



De verwachtingen van het OnderwijsTraineeship komen overeen met die van Eerst De Klas: uitdagend, intensief, leerzaam en inspirerend. Door de opzet van het programma (direct voor de klas) verwachten de trainees heel veel te leren. Kortom: een verkorte opleiding tot docent in hoger tempo en met meer diepgang, waardoor een vliegende start in het onderwijs gemaakt kan worden. Voor 75% van de Onderwijstrainees zijn de verwachtingen (deels) uitgekomen.

# Loopbaan na... ...OTS ...EDK

Meer dan **80%** van de Onderwijstrainees vindt de school een aantrekkelijke werkplek. Het is hard werken, maar ook dynamisch, levendig en sociaal.

Ongeveer **60%** van de Onderwijstrainees is direct na afronding van het traineeship blijven werken op de school waar zij tijdens OTS werkten, omdat het lesgeven goed beviel, de werkomgeving leuk was en ze wilden blijven werken met jongeren.

**88%** van de Onderwijstrainees werkt na het traineeship nog in het onderwijs.

Van de lesgevende trainees heeft meer dan **90%** naast het lesgeven ook andere rollen of taken binnen de school, zoals mentor, sectorvoorzitter en coördinator van profielwerkstukken/werkweek.

Ruim **82%** van de trainees verwacht de komende vijf jaar in het onderwijs te blijven of te gaan werken, waarvan **32%** hybride (combinatie onderwijs - bedrijfsleven).

**83%** van de Eerst De Klassers vindt de school een aantrekkelijke werkplek, omdat het werk veelzijdig, afwisselend en uitdagend is.

**79%** van de trainees werkt na EDK nog in het onderwijs (inclusief hybride docenten).

Van de lesgevende Eerst De Klassers heeft bijna **90%** naast het lesgeven ook andere rollen of taken gekregen binnen de school, zoals mentorschap, sectorvoorzitter, technator, stagebegeleider of begeleider van nieuwe docenten.

Voor de komende vijf jaar verwacht **73%** van de trainees in het onderwijs te gaan of blijven werken, waarvan **38%** hybride (combinatie onderwijs - bedrijfsleven).

**31%** van de alumni die nu in het bedrijfsleven werkt, verwacht in de toekomst wel terug te keren in het onderwijs.

**POSITIEF  
IMAGO  
JA!**

Eerst De Klas draagt bij aan het verbeteren van het imago van het docentschap. Dat zegt **72%** van de trainees en maar liefst **90%** van de scholen.

# 7,7

is het gemiddelde rapportcijfer dat alumni geven voor Eerst De Klas. Het gemiddelde cijfer varieert van een **6,9** in tranche VI tot een **8,5** in tranche II.

# 6,9

is het gemiddelde rapportcijfer dat alumni geven voor het Onderwijs-Traineeship. Het werken op school scoort het best met een **7,9**.

## Lesgeven is leuk!

Wat zijn de belangrijkste redenen van trainees om te blijven lesgeven?

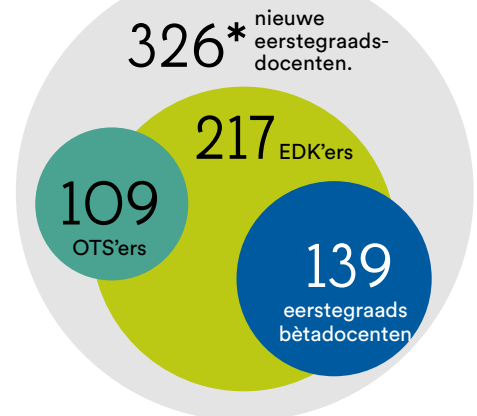
Bevalt goed

Leuke werkomgeving

Goed voor eigen ontwikkeling

Het werken met jongeren

In totaal hebben Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship gezorgd voor:



\*Op het moment dat dit magazine in druk ging, liep er nog een tranche van EDK en een lichte van OTS.

Ongeveer **63%** van de Onderwijstrainees heeft een ander beeld gekregen van het onderwijs en het docentschap door het volgen van het traineeship.

HET DOCENTSCHAP IS:

veelzijdiger,  
meer inspirerend,  
uitdagender en  
veel zwaarder

DAN ZE VAN TEVOREN HADDEN VERWACHT.

## Hybride docenten

Nagenoeg een derde van de OTS'ers en bijna 40% van de EDK'ers wil graag als hybride docent aan de slag. De belangrijkste redenen waarom trainees hybride willen werken is de afwisseling en de uitdaging bij deze manier van werken. Trainees die al gekozen hebben voor hybride docentschap halen hun voldoening uit de combinatie van het werk in het onderwijs én in het bedrijfsleven. Daarnaast hopen ze de ervaringen uit het bedrijfsleven te kunnen toepassen in het onderwijs en andersom. **81%** van de scholen wil hybride docentschap stimuleren, omdat het een verbreding en verrijking biedt voor het onderwijs. **91%** van de bedrijven staat open voor hybride werknemerschap, omdat het elkaar kan versterken (leren van elkaar).

Een universitair diploma op zak, en dan? Reizen, het bedrijfsleven in, voor jezelf beginnen? Wat drijft de trainees? Waarom kozen zij voor het onderwijs? Lees hier vijf verhalen over passie.

---

**‘De hond  
heeft het  
papier  
opgegeten’**



## Fedde Lok (31)

---

Traineeship: OTS lichting 2016.1

Werkt als: docent Nederlands op het Utrechts Stedelijk Gymnasium

**‘H**et is totaal iets anders of je in een organisatie achter de computer zit of dat je zes keer per dag voor een groep van 30 kinderen staat. De eerste weken schrik je je kapot, zo vermoeiend als het is. Dat word je van tevoren niet verteld en het went wel, maar dat duurt een paar maanden. Ik ben trots dat ik het eerste jaar goed ben doorgekomen.

Zodra je echter de basics van het lesgeven beheerst, heb je in het onderwijs veel ruimte om het werk naar eigen inzicht in te richten. Dat geeft vrijheid. Lesgeven is een soort puzzel: hoe kan ik met de middelen, tijd en energie die ik heb, 30 kinderen iets duidelijk maken? Breng ik iets over in een formatieve toets, een quiz, laat ik ze in groepjes werken? Ik vind het leuk om het met de kinderen te hebben over vakoverstijgende dingen en die te koppelen aan de actualiteit. Dat menselijke contact was bij andere banen niet aan de orde, dan zat ik soms 30 uur per week achter de computer.

De dynamiek in het onderwijs spreekt mij heel erg aan. Je kunt zo ontzettend veel kanten op; als je wilt is er veel mogelijk. Af en toe is er bijna een start-upcultuur: hoe gaan we dit concept vormgeven? Hoe gaan we dit aanpakken? Dan staat er binnen een uur echt iets. Ons categoriaal gymnasium is innovatief en staat open. Dat vind ik wel cool, daar ben ik trots op. Mijn inbreng in de sectie is dat ik veel stappen zet naar formatief en digitaal toetsen. Ik schrok me rot hoeveel tijd het kost om iets na te kijken. Helemaal niet efficiënt. Het voordeel van digitaal toetsen is dat je ook makkelijker formatief kunt toetsen. Tot op zekere hoogte staan collega's hiervoor open, maar af en toe is er wel een eilandencultuur. Elke docent is de baas van zijn klas en doet het op zijn eigen manier. Die eilandencultuur doorbreken en veel samenwerken is een belangrijke volgende stap.’

‘Af en toe is er bijna een start-upcultuur’

## Leonie Wolterink (34)

Traineeship: OTS lichting 2013.2

Werkt als: conector op het Joke Smit College in Amsterdam

‘Op het Joke Smit College zijn de leerlingen gemiddeld 19 jaar, en dat vind ik een hele leuke leeftijd. Ze zijn “volwassen”, dus je kunt ze aanspreken op hun verantwoordelijkheid. Aan de andere kant vinden ze begeleiding nog wel heel prettig. Leerlingen komen naar onze school om in één of twee jaar hun diploma of certificaat te halen. Wij proberen hun inzicht en een steuntje in de rug te geven. Ook praten we met ze over wat ze hierna willen doen. Waar droom je van? En hoe kom je daar dan? Het heeft raakvlakken met het werk dat ik eerst in de jeugdhulpverlening deed – ook daar hielp ik jongeren om ze in hun eigen spoor te krijgen. Daar haal ik echt mijn plezier uit, ook omdat ik het zo leuk vind om mezélf te blijven ontwikkelen. Sommige leerlingen spreek ik meerdere keren individueel. Daardoor voelen ze zich gehoord en gestimuleerd om na te denken over “wat wil ik eigenlijk?”. Laatst kwam een leerling naar mij toe en vertelde me dat havo het niet ging worden. Hij kiest er nu voor om via een 21+-toets naar het hbo te gaan. Ook dat is een succesverhaal, want hij heeft inzicht gekregen.

Contact is heel belangrijk in mijn werk, daar word ik blij van. Dat kan een gesprek met een leerling zijn, maar ook met een collega of een groepje. Laatst had ik een bijeenkomst met negen studentdocenten bij ons op school. Die bijeenkomst hadden wij voorbereid: wat willen we nou met deze groep? Waar moet het naar toe? Op onze school zijn de lessen voor dit schooljaar al afgelopen. Wij hebben hun gevraagd: wat kun je nu de rest van het jaar doen? Bijvoorbeeld surveilleren, met de sectie overleggen of zelf een projectje bedenken. We wilden ze in actie zetten en henzelf dingen laten bedenken. Er kwam een hele lijst met ideeën, dus dat is gelukt. Zo’n bijeenkomst maakt mijn werkdag geslaagd.’

A portrait of Leonie Wolterink, a woman with shoulder-length blonde hair, smiling and looking towards the camera. She is wearing a dark, long-sleeved top. Her arms are crossed. The background is a solid blue color.

‘Contact is heel belangrijk in mijn werk’

## Rik Goossens (30)

**Traineeship:** EDK tranche V  
**Werkt als:** docent Onderzoek & Ontwerpen en Wetenschapsoriëntatie op het Ichthus Lyceum in Driehuis

**I**k ben nu voor het vijfde jaar docent en ik vind het onwijs leuk. Het vak Onderzoek & Ontwerpen is fantastisch mooi en ik ben voorstander van het projectmatig werken, zoals binnen het Technasium. De leerlingen leren systematisch onderzoek te doen of juist innovatief ontwerpen. Daarbij heb ik een soort van Makerspace binnen school ingericht waarin de leerlingen zich de nieuwste technieken zoals 3D-printen, lasersnijden en programmeren eigen kunnen maken om in de projecten te gebruiken. Wij halen het bedrijfsleven de school in, omdat leerlingen voor echte opdrachtgevers aan de slag gaan. Via mijn EDK-contacten heb ik een paar mooie projecten binnengehaald, zoals het WakaWaka-project. Het Technasium bereidt de leerlingen goed voor op het hoger onderwijs en daarmee voelt het echt nuttig wat ik als leerkracht doe.

Ik hoop dat de lessen door mijn inbreng meer diepgang hebben gekregen. Zelf ben ik continu bezig met onderwijsvernieuwing: aanscherpen van het curriculum, bijdragen aan de totstandkoming van de competentie-monitor Technasium, introductie van het vak Wetenschapsoriëntatie. Ik moet hiervoor veel netwerken om nieuwe samenwerkingen te vinden, buiten én binnen de school.

Supermooi vind ik het als leerlingen het schoolexamen van het keuzevak Onderzoek & Ontwerpen afsluiten. Dan presenteren ze hun project waaraan ze een jaar lang hebben gewerkt, voor een volle zaal met ouders, opdrachtgevers en leerlingen. Maar het allertrotst ben ik op de Young Solar Challenge, waarbij ik vorig jaar een team met voornamelijk meiden begeleidde dat zelf een solarboot bouwde. Zo'n gaaf project! Daaraan werkten we ook buiten school, in de meivakantie en tijdens pizza-avonden. Die avonden heb ik een paar jaar geleden al geïntroduceerd, omdat er altijd nog veel voor de deadline moet gebeuren – dan kun je het maar beter leuk maken! Uiteindelijk hebben we tot twee uur 's nachts voor de racedag zitten bouwen. De blijdschap en trots bij de leerlingen toen die boot de volgende dag werd goedgekeurd en te water ging, was ongekend. Dat moment vergeet ik nooit meer.'

‘Ik ben continu bezig met onderwijsvernieuwing’


## Aart Gieske (37)

**Traineeship:** EDK tranche I

**Werkt als:** conrector bij het Joke Smit College in Amsterdam

**I**n eerste instantie koos ik voor het Joke Smit College vanwege de prettige sfeer en diverse leerlingpopulatie; dat spreekt me denk ik aan omdat ik zelf ben opgegroeid in Botswana en op internationale scholen heb gezeten. Elke leerling heeft een ander verhaal. Toen ik ervoor koos om in het volwassenenonderwijs voor de klas te staan, wist ik nog niet precies wat dat inhield. Ik was opgehouden met mijn PhD scheikunde en snakte op dat moment vooral naar werk met meer sociale interactie. De advertentie voor Eerst De Klas kwam als geroepen; tijdens mijn PhD was lesgeven het enige onderdeel waarin ik écht plezier had. Het werken met jonge mensen voelt heel betekenisvol. Verder hebben we een mooi team, biedt de school een stimulerende omgeving, en is geen dag hetzelfde.

Eigenlijk was ik nooit ambitieus in de zin van “verticale ambitie”. Wél ben ik altijd gulzig naar kennis en vaardigheden en wil ik graag inhoudelijk doorgroeien. Toen de examensecretaris in 2014 met pensioen ging, werd ik gevraagd om te solliciteren. In zo’n functie leer je meer na te denken over de organisatieaspecten van een school – en probeer je daarbij oog te houden voor de leerling. Via die route kreeg ik de smaak te pakken en nu ben ik sinds twee jaar conrector. Ik houd me bezig met veel verschillende klussen, waaronder bijvoorbeeld technische zaken als roosters en begrotingen. Interessant, maar uiteindelijk is het secundair. We zijn veel meer dan alleen een examenmachine: de kunst is om altijd het onderwijs en de leerling centraal te stellen. Wat ik het leukste vind aan het werk is dan ook de sociale interactie op allerlei verschillende niveaus. Ik ben veel aan het overleggen, met docenten en met leerlingen. Ik probeer aandacht te hebben voor de individuele leerling: meedenken in moeilijke situaties en zorgen voor een fijne sfeer op school. Bijdragen aan een veilig klimaat, ook voor het docententeam. Dat is mijn ambitie.



‘We zijn meer dan een examenmachine’

## Angelique Wammes- Bouman (33)

Traineeship: OTS lichting 2015.2

Werkt als: docent scheikunde en NLT op het Revis Lyceum in Doorn

‘Een enorme kans om te groeien’

‘In het begin kwam ik regelmatig kapot thuis. Het is een zwaar beroep met een hoge werkdruk en je kunt nooit even “uitstaan”. Maar scheikunde is zó leuk en ik geniet van het contact met de leerlingen. Als ze zeggen dat ze niks van scheikunde snappen, zeg ik altijd: “Je snapt áltijd iets. Wat heb jij nodig om vertrouwen te hebben in scheikunde? En om lekker in je vel te zitten?” Veel leerlingen zie ik dan in de loop van zo’n jaar groeien. Ik ben er trots op dat ik daaraan mijn steentje bijdraag. Verder vind ik het belangrijk dat er plezier is in mijn lessen. Van leerlingen krijg ik vaak briefjes van thuis, met een reden waarom ze hun huiswerk niet hebben gemaakt: de hond heeft het papier opgegeten, de printer is vastgelopen... Laatst was ik er nog niet aan toegekomen om een toets na te kijken. Toen heb ik een briefje op het bord geprojecteerd, zogenaamd van mijn moeder. Er stond op: Mevrouw Wammes heeft de toets nog niet nagekeken, want a) de kat heeft het papier opgegeten, b) de printer is vastgelopen, c)... Dat vonden ze heel grappig. Zulke “relaxmomentjes” moeten er ook zijn, vind ik.

Het traineeship was een enorme kans om te groeien. Vooral de vrijdagsessies – workshops en masterclasses – vond ik heel inspirerend. Ik werd me er bewuster van hoe ik zelf ben, bijvoorbeeld in stemgebruik, houding en hoe ik overkom. Dat gebruik je in het onderwijs, maar ook in het dagelijks leven. Op het Revis Lyceum mag ik fouten maken en dan denkt iemand mee: hoe kunnen we het de volgende keer anders doen? Al vrij snel mocht ik ook andere taken oppakken. Zo ben ik inmiddels coördinator van het bèta-excellentprogramma en volgend jaar word ik voorzitter van de sectie Natuur, Leven en Techniek. Ik ben trots op mijn eigen ontwikkeling en wil vooral niet stilstaan.’

# Min-punt

Uitspraken van trainees over wat er anders of beter kan in het onderwijs. Of gewoon wat ze stom vinden.

HOEVEEL ER OP 'EILANDJES' GEWERKT WORDT. WAAROM STEEDS OPNIEUW HET WIEL UITVINDEN? DEEL KENNIS EN GOEDE IDEEËN MET ELKAAR.

*Het onderwijs is soms een beetje als een zachtgekookt eitje. Zeker wat betreft het geven van feedback. Collega's moeten elkaar meer zeggen waar het op staat.*

**'Kent u dat wel mevrouw, social media? Facebook en zo?' Ik: 'Uhm, ja. Zo oud ben ik toch niet?' Leerling: '...' (stilte).**

DAT JE NOG STEEDS KOFFIE IN PLASTIC BEKERTJES KRIJGT.

Het eerste jaar was ik alleen maar bezig om te overleven. Pas in het derde jaar komt er meer rust en ruimte.

## Het vroege opstaan.

*Ik betrap mezelf wel eens op het willen aantrekken van geitenwol-lensokken.*

LEER-LINGEN MOETEN WE UIT HET KLAS-LOKAAL HALEN; WEG MET AL DIE RIJEN TAFELS!

Ik had niet verwacht dat middelbare scholieren zoveel piemels zouden tekenen.

## HET FEIT DAT IK MIJN PARTNER SOMS AANSPREEK ALSOF HET EEN LEERLING VAN ME IS...

*Als leerlingen me in het laatste lesuur gaan verbeteren en woorden invullen. Dan weet ik dat ik moe ben. Maar ook dat die leerlingen verdomd goed bij de les zijn!*

Het vak is fantastisch, de opleiding is de hel.

## 'Ja, jij bent écht een juf!'

Ik wist niet dat middelbare scholieren zo ontzettend vroeg patat of Turkse pizza kunnen eten.

**Dat ik soms vergeet mijn docent-modus uit te zetten.**



TRAINEE NIENKE VAN HAMEREN, EDK TRANCHE VIII

# Een leraar die tijd voor je heeft

**E**mma, een hardwerkend, eigenwijs meisje van 15 jaar, zit al vijf minuten met haar vinger omhoog. Met een zuur gezicht ondersteunt ze haar rechterarm met haar linkerarm om hem omhoog te kunnen blijven houden. Ze ziet het niet, mijn stagiaire, een vrolijke creatieveling, maar ze doet haar best om bij iedereen te controleren of ze snappen wat ze moeten doen.

Ik ben zelf tweedejaars docent natuurkunde en ik zit achterin het lokaal bij een van mijn zeven klassen om bij mijn stagiaire mee te kijken. Ik herken veel van mijzelf in de dingen die ze doet voor de klas; ze wil alle leerlingen heel graag helpen. Het is zeer leerzaam om bij andere docenten mee te kijken in de les: hoe pakken zij een lesovergang aan, leiden zij een discussie in de klas of hoe reageren zij op dat ene bijdehandje. Naast dat het goed is om van collega's te leren, is het heel inzichtelijk om de leerlingen eens vanuit dit perspectief te zien. Je krijgt een inkijk in hoe leerlingen de les ervaren, wat zij wel en niet meekrijgen van de les en wat ze gaan doen met de stof die ze wordt aangeboden. Achterin het lokaal kan ik opeens de gesprekken volgen terwijl de stagiaire helpt bij vragen. Ze hebben het over een foto die wordt rondgestuurd, over de laatste cijfers die binnenkomen op de Magister App en over onderwijs(!).

**‘Achterin het lokaal kan ik opeens de gesprekken volgen terwijl de stagiaire helpt bij vragen’**

Maarten, die net nog over tafel riep dat hij alwéér een vijf heeft gehaald, vertelt de andere jongens aan zijn tafel over een nieuwe onderwijsvorm waarover hij heeft gehoord: ‘Ja, en dan hoef je dus alleen te leren wat jij wil leren. Je hoeft niet allemaal in een lokaal te zitten en hetzelfde te leren.’ ‘Hoe moet je dat leren dan?’ vraagt een ander. ‘Nou, je hebt dan gewoon een leraar, een echt goeie weet je wel, die jou kan helpen met wat je wil leren. Een leraar die gewoon echt de tijd heeft voor jou’, zegt Maarten. ‘Maar hoe kan dat dan, heeft iedereen dan zijn eigen leraar? Waar moeten ze al die goeie leraren vandaan halen dan?’ Even later: ‘Nou volgens mij is er gewoon nog niet goed over gedacht’, concludeert een ander. Maarten: ‘Ja het is gewoon een utopie, dat weet ik ook wel.’

Het was veelbetekenend om dit gesprek aan te horen, want dit is precies het dilemma waar veel scholen mee worstelen: we willen coaching aanbieden en leerlingen meer maatwerk bieden, persoonlijke leerroutes, en meer ‘co-teaching’ (samen voor een klas). Niemand wil Emma te lang met haar vraag laten zitten. Ik denk alleen niet dat het een utopie is, maar meer enthousiaste leraren en meer ‘van-elkaar-leren’ hebben we zeker nodig.

INS EN OUTS, PLUSSEN EN MINNEN, DOELEN  
EN RESULTATEN, FEITEN EN MENINGEN

# Extra kwaliteit in de klas



TEKST: RUUD SLIERINGS  
ILLUSTRATIES: SUE DOEKSEN

Academici in het voortgezet onderwijs, je zou denken: appeltje-eitje. Een prachtige baan, met dagelijks zichtbaar resultaat van je werk. Toch is zo'n carrièremove niet vanzelfsprekend. Om die reden zijn de stimuleringsprogramma's 'Eerst De Klas' en 'Het OnderwijsTraineeship' in het leven geroepen. Een geslaagde kwaliteitsimpuls om extra brainpower te mobiliseren.



**M**isschien komt het doordat het eigen gedrag in de klas op de middelbare school nog te vers in het geheugen ligt, dat daardoor het gevoel bij studenten overheerst: mij niet gezien. Des te mooier dat dankzij de traineeprogramma's Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship nieuwe doelgroepen voor het voortgezet onderwijs zijn aangeboord. Het tekort aan hoogopgeleide leraren dreigde namelijk dermate groot te worden dat de kwaliteit van het onderwijs eronder zou gaan lijden. Dat probleem was nog nijpender voor 'tekortvakken', waarvoor het sowieso moeilijk was om leraren te vinden. Reden genoeg dus – een kleine tien jaar geleden – om in actie te komen.

**Doelen** — Geïnspireerd door de programma's TeachFirst (Engeland) en Teach for America (VS) startte staatssecretaris Marja van Bijsterveldt van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap in 2009 een Nederlandse equivalent: Eerst De Klas (EDK). Een tweejarig onderwijstraineeship, bestaand uit drie onderdelen: docentenopleiding en intervisie aan de universiteit (één dag per week), lesgeven op een school (drie dagen per week) en een leiderschapsprogramma, vormgegeven door toonaangevende bedrijven, bestaande uit masterclasses, oriëntatiemodules, trainingen en projectopdrachten (één dag per week).

Het primaire doel van EDK was excellente studenten warm laten lopen voor het onderwijs. Paradoxaal genoeg vormde juist een door bedrijven vormgegeven leiderschapsprogramma een extra USP in het aanbod. Een logische keuze, zegt Jan Andries Wolthuis, Afdelingshoofd Kwaliteit en Professionalisering Voortgezet Onderwijs bij OCW (en verantwoordelijk voor de traineeprogramma's): 'Het onderwijs moet geworteld zijn in de samenleving. Het is er voor de ontwikkeling van jongeren, maar heeft ook een maatschappelijk doel. Dat kun je niet vervullen met deuren en luiken dicht. Door dwarsverbanden met onder meer het bedrijfsleven te leggen, komt de samenleving de school binnen.'

Vier jaar na de start van EDK is een tweede programma opgezet: het OnderwijsTraineeship (OTS). Het primaire doel was in dit geval academici specifiek voor tekortvakken aantrekken. Het leiderschapsprogramma uit EDK werd vervangen door een verdiepingsprogramma gericht op het onderwijs, met trainingen in bijvoorbeeld verandermanagement en curriculum design. Dit onderwijsprogramma werd verzorgd door verschillende universiteiten.

**Resultaten** — Omdat PBT (voorheen Platform Bèta Techniek) dankzij Jet-Net (een stimuleringsprogramma om jongeren te interesseren

## DE TOEKOMST VAN HET ONDERWIJS VOLGENS...



**Gepko Hahn:** 'Frontaal onderwijs doen we nog maar weinig. Leerlingen moeten eigenaar worden van de stof, niet denken in problemen maar in oplossingen. Wij bieden daarin de helpende hand.'



**Vanessa Roelse:** 'EDK kun je als een soort voorloper van het hybride docentschap zien. Een derde van de alumni van beide programma's zou ook het liefste hybride werken.'

### EERST DE KLAS

Deelnemers:

**248**

**ACHT** tranches (2009-2018)

**79%** werkt nog in het onderwijs

### HET ONDERWIJS-TRAINEESHIP

Deelnemers:

**146**

**ZEVEN** lichtingen (2013-2018)

**88%** werkt nog in het onderwijs

voor techniek) al veel contacten had met bedrijven, werd EDK ondergebracht bij deze 'aanjager en uitvoerder'. De expertise die in EDK werd opgebouwd, kwam vervolgens van pas bij het vormgeven en uitvoeren van OTS. De financiering kwam vanuit de gelden in het kader van Impuls Leraren Tekortvakken (een project van OCW).

PBT organiseerde ook de werving & selectie voor de traineeships. De selectiedagen waren drukbezochte events, waar kandidaten zich presenteerden en scholen, leerlingen, bedrijven en lerarenopleidingen samenwerkten om talent te selecteren. In totaal zijn dankzij beide programma's een kleine 400 trainees geplaatst. Goed resultaat? 'Kwalitatief gezien zeker', zegt Vanessa Roelse, Senior Projectleider PBT. 'We zijn erin geslaagd een groep aan te trekken die anders niet voor het onderwijs gekozen zou hebben. Van de EDK-alumni geeft iets meer dan twintig procent aan ook zonder EDK voor het onderwijs gekozen te hebben, via de reguliere lerarenopleiding of het zij-instroomtraject. Bij OTS zegt een derde van de alumni zonder OTS zo'n andere route gekozen te hebben. De aantallen die gehaald zijn blijven echter wel achter bij de oorspronkelijke ambitie, met name voor OTS. Achteraf kun je constateren dat die kwantitatieve doelen niet realistisch waren, gezien het feit dat de match tussen studie en schoolvak niet altijd optimaal was waardoor plaatsing moeilijker werd, en gezien het feit dat de matching op scholen soms ook nog een knelpunt bleek.'

In dat licht is het aantal van bijna 400 nieuwe hoogopgeleide leerkrachten een mooie score, vindt ook Wolthuis: 'De arbeidsmarkt heeft een eigen dynamiek, die laat zich niet sturen in dit soort programma's. Er is wel iets in beweging gebracht, dit is een innovatie waar we verder op bouwen. We weten nu beter hoe we mensen met een ander profiel triggeren, hoe we die extra kwaliteit het onderwijs kunnen intrekken.'

# Vier pijlers, één doel

Misschien een open deur, maar dan wel eentje die ook echt wagenwijd open is gegaan: beide traineeships zouden nooit een succes geworden zijn zonder een goede samenwerking.

Je moet elkaar vinden, samen de zaak vormgeven en uiteindelijk elkaar feedback durven geven. Een analyse vanuit vier perspectieven.

# 1

## De initiatiefnemer: overheid

**Jan Andries Wolthuis, Afdelingshoofd Kwaliteit en Professionalisering Voorgezet Onderwijs bij het ministerie van OCW:** 'Juist omdat de programma's vanuit verschillende invalshoeken zijn samengesteld creëerden we meerwaarde. Wat wel blijkt, is dat afstemming nauw luistert: welke bagage is op schoolniveau nodig om trainees een goede context te bieden en wat is de ideale vorm van begeleiding? De trainees staan ineens voor een groep pubers, om die goed aan het werk te zetten, dat is best wel een kunstje.'



**Vanessa Roelse, Senior Projectleider PBT:** 'Geen partij kan de problematiek van het tekort aan leraren alleen oplossen. Bij EDK begonnen we met een stuk of tien bedrijven en enkele lerarenopleidingen. Dat werden er gaande het traject steeds meer. Juist dat bedrijfsprogramma trok studenten over de streep, het voelde daardoor minder als een definitieve keuze voor het onderwijs. Dankzij die samenwerking heeft ook het imago van de leraar een boost gekregen.'



# 2

## De leverancier: universiteiten

**Joke Daemen, Universitair docent Universiteit Utrecht, coördinator traineeships vanuit de lerarenopleiding:** 'Bij OTS was het aanbod beter geïntegreerd dan bij EDK. Het verdiepingsprogramma hebben de vier deelnemende universiteiten samen opgezet. Elke universiteit verzorgde drie inleidende masterclasses. Die in totaal twaalf sessies waren de start van het verdiepingsprogramma, waar we het aanbod van de lerarenopleiding op afstemden. Omdat het leiderschapsprogramma bij EDK buiten ons gezichtsveld is ontworpen, zaten er doublures in het competentieaanbod. Ik denk dat we daardoor ook mogelijkheden voor kruisbestuiving onvoldoende benut hebben. Meer integratie had wellicht tot een sterker programma geleid en tot minder werkdruk voor de studenten.'

# 3

## De sidekick: bedrijfsleven

**Louis Bekker, Programmanager Onderwijs bij Siemens:** 'Jongeren interesseren voor techniek, daar is ons veel aan gelegen. De ideale manier om dat te bereiken is intensief samenwerken met de onderwijssector. Het gaat er niet alleen om goede mensen bij Siemens te krijgen, maar ook om het belang van de samenleving. De rol van techniek in het dagelijks leven wordt alleen maar groter. Via Jet-Net zijn wij aan de slag gegaan voor EDK. Het mooie is dat we trainees uit alle vakrichtingen in huis kregen. Juist in gemengde teams, door het brede perspectief, krijg je een verrassende kijk op ontwikkelingen in de samenleving. Wij hebben onder meer projecten verzorgd over de stad van de toekomst, over mobiliteit, de duurzame kantooromgeving, verkeersregeling. Zo krijg je een ideale kruisbestuiving: de praktijk van het onderwijs breng je buiten de school en vice versa.'



# 4

## De gebruiker: scholen

**Gepko Hahn, Schoolopleider en traineebegeleider bij het Corlaer College in Nijkerk:** 'Wij zijn een jonge school, in 2005 begonnen met de bovenbouw voor havo en atheneum. Deze traineeprogramma's kwamen als geroepen, want de behoefte aan eerstegraadsdocenten was sterk gegroeid. Bovendien hanteerden wij al enige tijd een vernieuwende visie op onderwijs: minder frontaal en klassikaal, de leerlingen vooral zelf laten werken. Jonge, hoogopgeleide docenten zijn daar sneller voor te motiveren. Zowel het leiderschapsprogramma bij EDK als het onderwijsprogramma bij OTS hebben de docenten gesterkt. Eén kanttekening: sommige trainees werden door hun universiteit als stagiair behandeld, zowel in de begeleiding als in de opdrachten en feedback. Iets meer onderling overleg tussen scholen en lerarenopleidingen had dat kunnen voorkomen.'



## DE HOOFDROLSPELERS:

# van twijfel naar over- tuiging

Je hebt misschien een vaag idee van wat een baan in het onderwijs zou kunnen betekenen. Misschien zelfs het gevoel: dat ligt me wel. Maar pas als trainee krijg je werkelijk inzicht in wat het vak leraar behelst. For better for worse. Alumni Piet Blankers en Wieteke Janssen over de rollercoaster die hun boeiende traineeship soms was.

## DE TOEKOMST VAN HET ONDERWIJS VOLGENS...



**Jan Andries Wolthuis:** 'OCW wil veranderingen zoveel mogelijk faciliteren. Daarom praten we veel met schoolleiders, leraren, universitair docenten: wat heb je nodig, wat moeten we doen of laten?'



**Wieteke Janssen:** 'Ik hoop dat het hybride docentschap doorbreekt. Ik neem nu afscheid van het voortgezet onderwijs, maar sluit zeker niet uit dat ik terugkom. Een combinatiebaan zou ideaal zijn.'

**'DE VAARDIGHEDEN DIE IK TIJDENS MIJN STUDIE HEB OPGEDAAN, GEBRUIK IK DAGELIJKS.'**



**Piet Blankers,** docent biologie, Heerbeek College Best, alumnus EDK

### TIPS & TRICKS VOOR TRAINEES:

*'Zoek contact met gelijkgestemden, met andere trainees die in eenzelfde fase zitten. Ga naar conferenties zoals 'Leraren met Lef' of conferenties over je vak. Blijf in gesprek, zoek verbinding.'*

**'H**et is dat mijn vader, die ook in het onderwijs zit, me attent maakte op een advertentie voor Eerst De Klas in de Volkskrant. Anders was ik nu misschien geen leraar. De studie biologie is inhoudelijk zeer uitdagend. Ik was bang dat ik dat zou verliezen in het onderwijs. De breedte van het schoolvak is enorm, van de kleinste cel tot de leefgemeenschap van olifanten, noem maar op. Zou ik dat leuk vinden? Ja, dat vind ik ontzettend leuk, weet ik nu. Het lesgeven ligt me en het onderwijs is een zeer boeiende sector. Ik heb de ambitie ooit rector van een school te worden, mede dankzij het leiderschapsprogramma. Je bevindt je twee jaar lang in een rollercoaster van nieuwe indrukken en emoties. Ik zat in de tweede tranche, een groep van zestien trainees. Het programma was boeiend, maar ook heel zwaar. Op maandag de lerarenopleiding en interactie met de groep. De drie dagen erna voor de klas. Ik had prima begeleiding vanuit de school, maar het voelde ook een beetje alsof je in het diepe werd gegooid. Niks mis mee, want je leert snel goed te zwemmen, mede dankzij de interactie met andere docenten. En op vrijdag was er het leiderschapsprogramma bij verschillende bedrijven. Heel interessant, veel afwisseling, afgesloten met twee projecten, één bij Stork over duurzaam werken en één bij KPN over smart technology in het onderwijs.

Ik heb absoluut niet het gevoel dat ik mijn talent als academicus nu vergooi. Integendeel, de vaardigheden die ik tijdens mijn studie heb opgedaan gebruik ik dagelijks en breng ik over op leerlingen: kritisch nadenken, onderzoekend werken, situaties analyseren. Zelf heb ik geleerd feedback van collega-docenten, vanuit het leiderschapsprogramma en van andere trainees, te gebruiken om mijn functioneren te verbeteren. Echt heel waardevol. Dat heeft me ook dit inzicht gebracht: je moet altijd streven naar perfectie in de klas, maar de kracht van een goede docent is ook accepteren dat niet elke les perfect verloopt.'



**‘IN TWEE JAAR MEER OVER MEZELF GELEERD DAN TIJDENS MIJN HELE STUDIE.’**

**‘V**an de eerste periode lesgeven heb ik weinig meegekregen. Pas in de kerstvakantie had ik tijd om terug te kijken en me af te vragen: wat heb ik geleerd, wat vind ik hiervan? Je staat ineens voor leerlingen tussen de 14 en 18 jaar en moet iets doen wat je nog nooit hebt gedaan. Dat was mijn grootste inzicht: zelf iets kunnen, betekent niet dat je het ook kunt uitleggen. Dat lag niet aan de begeleiding op school, die was prima, maar tijdens je studie word je nu eenmaal niet opgeleid voor een sociaal beroep. Dat maakte het in het begin loodzwaar. Afgezien van de zeer waardevolle contacten met andere trainees, stond mijn sociale leven totaal on hold. Toch heb ik geen moment gedacht: dit gaat het niet worden. Het contact met leerlingen is ontzettend inspirerend. En het traineeship was zó leerzaam: ik heb in deze twee jaar meer over mezelf geleerd dan tijdens mijn hele studie.

Ik heb goed persoonlijk contact met leerlingen, maak veel tijd voor ze. Dat is een van mijn valkuilen: ik ben niet goed in nee zeggen. Daar had ik aanvankelijk ook moeite mee tegenover collega's. Als ik ergens tegenaan liep waar ik moeite mee had dacht ik al snel: laat ik ze niet voor de voeten lopen, ik kom net kijken. Als ik daar wat doortastender in was geweest, had me dat wel wat stress bespaard.

Vóór mijn studie had ik al een jaar de docentenopleiding gedaan, want het onderwijs trok me. Maar ik kwam tot de conclusie dat ik meer de diepte in wilde. Ik ben gaan studeren, en koos ook niet voor een docentenmaster. Maar toen het OnderwijsTraineeship langskwam, dacht ik: dit is het. Verder studeren en salaris ontvangen, de ideale combinatie. Overigens stap ik na dit schooljaar wel uit het middelbaar onderwijs. Ik ga bij de Universiteit Utrecht trainingen en voorlichtingen verzorgen vanuit de universiteitsbibliotheek. Een van de redenen waarom ik daar aangenomen ben, zo werd me verteld, is dat ik dit traineeship heb gevolgd.

**Wieteke Janssen,**  
docent Nederlands  
Jacob-Roelands  
Lyceum Boxtel,  
alumnus OTS

#### **TIPS & TRICKS VOOR TRAINEES**

*‘Zoek een forum of Facebook-groep waarop mensen van jouw vakgebied ervaringen uitwisselen. Ik had veel profijt van ‘Mentor in het voortgezet onderwijs’ en ‘Docenten Nederlands’. Je kunt er terecht als je vastloopt, kunt discussies volgen en op de hoogte blijven van ontwikkelingen.’*

**Success-  
factoren**



Lessons earned, lessons learned. Allicht dat bij een nieuw programma de argusogen gericht zijn op de factoren die het succes bepalen, de aspecten die verbetering verdienen en de mate waarin een stramien is doorbroken.



**&  
verbeter-  
punten**

**Nieuwe vissen** — Voor vooral de EDK-trainees is in een vijver gevestigd waar zich weinig toekomstige docenten bevonden. Wolthuis: 'Dat is pure winst. Het zijn voor een groot deel trainees met een ander profiel dan de mensen die bij de lerarenopleidingen aankloppen.' En om de analogie met de vijver nog even vast te houden, zegt Hahn: 'Ik heb de trainees begeleid, maar ook wel in het diepe gegooid. Bewust. Als je niet oppaste zwommen ze verder dan nodig was. Gretigheid moet je af en toe temperen, vooral omdat de druk toch al hoog was.' Toch heeft die druk niet kunnen belemmeren dat de persoonlijke groei bij de meeste trainees groot was, hetgeen ook zonder meer een succesfactor genoemd mag worden, zo geven zowel Blankers als Janssen vol overtuiging aan.



**Community-gevoel** — Een positief effect dat door allen genoemd wordt is de groepsdynamiek. Voor de twee alumni was dit cruciaal, ook om die werkdruk enigszins te kunnen relativiseren. Janssen: 'Het contact met leerlingen – en de ontdekking dat ik daar best goed in ben – was voor mij een hoogtepunt, maar zeker ook het groepsproces, het delen van ervaringen met andere trainees.' Blankers: 'Dat groepsproces staat bij mij op één. Ik zou bijna zeggen: gedeelde smart is halve smart.' Ook Daemen merkte dat het community-gevoel groot was: 'De meesten waren ambitieuze en snel lerende perfectionisten. We hebben ze als aparte groep in de lerarenopleiding gezet. Dat maakte het soms een dure groep omdat de zaal niet vol zat, maar het was leuk om te ervaren.'

**Gluren bij de burens** — De pluspunten van de samenwerking worden door iedereen onderschreven. Dat het een factor is die aan de basis van het succes staat, is dan ook zonneklaar, zelfs met de kanttekening die Daemen plaatste, namelijk dat er 'misschien meer uit te halen was geweest als de afstemming tussen de programmaonderdelen beter was gelukt'. Niettemin constateert Bekker dat 'juist die kruisbestuiving tussen onderwijs en

bedrijfsleven de trainees – en Siemens – veel heeft gebracht. Bij elke tranche vonden we onderwerpen die de trainees lagen en waar ze energiek mee aan de slag gingen.'

**Werving en imago** — Roelse noemt ook de wervingscampagnes als een element in het succes. Dat wordt onderschreven door Daemen: 'Een traineeship is trendy: je kunt wat proberen en krijgt nog betaald ook. Voor ons was het fijn dat het traineeship twee jaar duurde, dan kun je echt de diepte in. We merkten dan ook met name bij OTS dat als iemand hiervoor geselecteerd was, hij of zij zich uitschreef bij de reguliere lerarenopleiding. De aantrekkingskracht van OTS was groot, al blijft het lastig om in tekortvakken voldoende studenten te vinden door de enorme zuigkracht van het bedrijfsleven.'

**Hoge werkdruk** — Een punt van zorg – ook door bijna iedereen genoemd – is de hoge werkdruk. Janssen had de eerste maanden niet eens tijd voor zelfreflectie en ook Blankers werd het soms te veel: 'Af en toe verzoop ik in het werk, ook door het schoolwerk dat in het weekend op me wachtte.' Daemen: 'Soms zaten de trainees op vrijdag uitgeblust in de collegezaal. Dan waren ze te consumptief en te weinig actief aanwezig.' Roelse: 'Die druk heeft ook wel tot uitval geleid. Tegelijkertijd heb ik ook vaak gedacht als ik bijvoorbeeld een inspiratiesessie bezocht: wat een leuke docenten zijn dit. Daar wil je gewoon les van hebben.'

**Tegenvaller** — Roelse: 'Het was mooi dat er ruimte was om te experimenteren met deze programma's, alleen jammer dat we niet alle potentie die er is voor het onderwijs hebben kunnen omzetten in aantallen. Dat heeft deels misschien te maken met het feit dat er streng gekeken is of de studie goed aansloot bij een schoolvak. We hebben veel mensen moeten afwijzen, omdat ze niet in zo'n hokje pasten.' Dat is een belangrijke les, zegt Wolthuis: 'De onderlinge afstemming moet beter en we moeten reële kwantitatieve doelen stellen.'



## DE TOEKOMST VAN HET ONDERWIJS VOLGENS ...

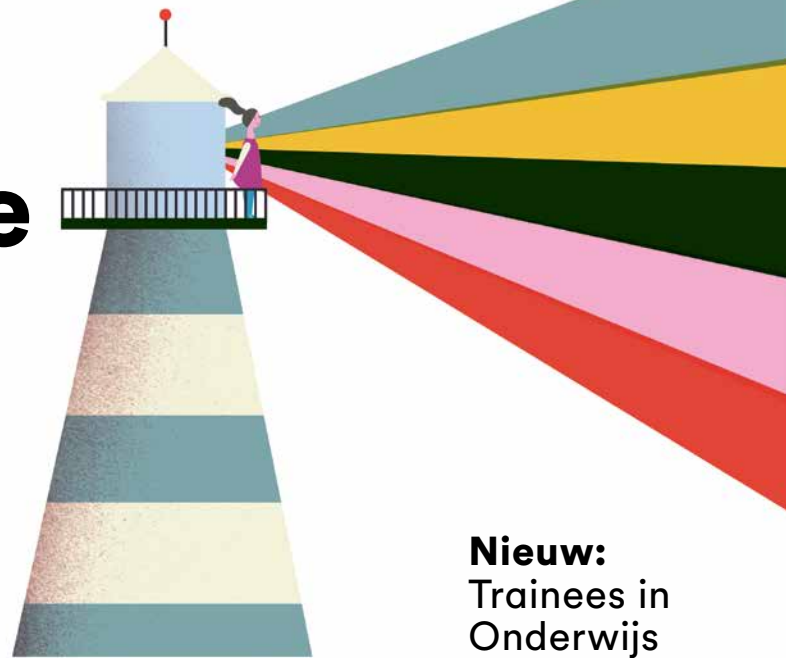


**Piet Blankers:** 'De tijd van puur op kennis gericht onderwijs is voorbij. We bereiden jongeren voor op een rol in de maatschappij. Vaardigheden zijn daarom net zo belangrijk als kennis. Dat moet geborgd worden in het onderwijs én de examinering.'



**Joke Daemen:** 'Het onderwijs is toe aan een vernieuwende slag, op zoek naar nieuwe manieren om het leren te stimuleren, ook in onze lerarenopleiding. We moeten alleen niet achter elke waan aanhobbelen, maar altijd vanuit een onderwijskundige visie de vraag stellen: is dit een goede ontwikkeling of niet, leert de leerling zo beter?'

# Baanbrekende innovatie?



Beide traineeprogramma's hebben iets teweeggebracht. Of beter: de impact van de trainees op bestaande verhoudingen, visies en verworvenheden is op meerdere vlakken voelbaar. Dus ja, in die zin is het misschien wel letterlijk een innovatie die banen breekt.

**Schotten geslecht** — Vaak wordt een baan in het onderwijs gezien als een fuik: eenmaal binnen kom je er moeilijk uit. En vanuit het perspectief van het bedrijfsleven is een overstap naar het onderwijs bepaald geen voor de hand liggende carrièrestap. Vooral EDK heeft die status quo aan het wankelen gebracht, aldus Roelse: 'Er zijn schotten weggehaald tussen onderwijs en bedrijfsleven. Uit onderzoek blijkt dat ruim een derde van de alumni het liefst hybride zou werken. Onderwijs en bedrijfsleven hoeven elkaar ook niet in de weg te zitten. Een alumnus die overstapt naar het bedrijfsleven, is een prima ambassadeur voor het onderwijs.'

Bekker beaamt dit, maar dan vanaf de andere kant gedacht: 'Siemens helpt om academici in het onderwijs te krijgen. Is dat handig als je veel technici in je bedrijf nodig hebt? Ja, want de kennis en indrukken die trainees in het bedrijfsprogramma hebben opgedaan, brengen ze over op leerlingen.' De programma's hebben Siemens ook veel opgeleverd: 'We hebben de EDK-projecten in een nieuw onderwijsproduct voor middelbare scholen samengevoegd: een themaweek over de stad van de toekomst of de wereld van morgen. Ik kan zo'n week organiseren aan de hand van negen verschillende invalshoeken die we eerder in EDK-projecten hebben behandeld.'

**Geven en krijgen** — Ook op scholen hebben de trainees vernieuwing gebracht. De school van Hahn heeft in totaal negen trainees in huis gehad, vijf daarvan zijn nu in vaste dienst: 'De

meeste zittende leraren zijn via de Pabo hier gekomen. De nieuwe groep is een ideale aanvulling op ons bestaande docentencorps, zij tillen de tweede fase naar een hoger wetenschappelijk niveau. Het zijn goede sparingpartners, ze brengen een frisse kijk op lesgeven naar binnen. Mooie bijvangst: de nieuwkomers stimuleren soms leraren om bijvoorbeeld ook een eerstegraads bevoegdheid te gaan halen, ook omdat er door de extra capaciteit nu tijd voor studie is.'

De interactie met het bestaande lerarencorps hebben Janssen en Blankers op hun manier ook als stimulerend ervaren. Blankers: 'Scholen halen niet de eerste de beste binnen, dat schept verwachtingen. Als beginnend docent sta je uiteraard open voor de feedback van collega's die dit werk al veel langer doen. Andersom brengen wij nieuwe inzichten en vaardigheden mee waar leraren wat van kunnen opsteken.' Janssen: 'De interesse in het verdiepingsprogramma was groot, op sommige aspecten gingen er deuren open voor zittende docenten.'

**Potentie in beeld** — Zowel winst dus in de, zoals Wolthuis het noemt, 'eerste-orde-effecten' (docenten met een ander profiel aangeboord) als in de 'tweede-orde-effecten' (inspiratie voor anderen en nieuwe visie op lesgeven). En hoewel de gerealiseerde aantallen tegenvallen, zijn de programma's ook een soort proof of the pudding: 'Zolang het lerarentekort aanhoudt, zullen we moeten blijven zoeken naar manieren om studenten voor het onderwijs te interesseren', zegt Daemen. Waarvan akte, aldus Wolthuis: 'Dit is een innovatie om op door te bouwen. De traineeships hebben de potentie van het beroep van leraar in beeld gebracht voor een nieuwe doelgroep. Dat helpt om de oplossing voor het lerarentekort dichterbij te brengen.'

## Nieuw: Trainees in Onderwijs

Uiteraard worden alle lessen uit EDK en OTS ter harte genomen. Komend studiejaar start de pilot van het nieuwe programma Trainees in Onderwijs.

Wolthuis: 'We zoeken studenten met hetzelfde profiel als dat van de EDK- en OTS-alumni. Alleen pakken de lerarenopleidingen en scholen dat nu samen op, zonder subsidiestroom vanuit de overheid. Beide organisaties zijn eigenaar van Trainees in Onderwijs en geven er samen vorm aan. Dat is de garantie voor een betere afstemming tussen de verschillende elementen: docentenopleiding, schoolwerk en de bedrijfscomponent. Meer aandacht aan de voorkant dus. We verwachten dat daardoor ook de werkdruk minder zwaar zal zijn.'

# Nice to know

Met deze tips van trainees wordt lesgeven leuker en makkelijker.

## Meesterlijke tools



**Socrative** is een online tool om leerlingen tijdens de les antwoord te laten geven op een of meer meerkeuzevragen, goed/fout-vragen, open vragen en/of stellingen.



**Kahoot!** is een web-tool waarmee heel snel een quiz, discussie of peiling gehouden kan worden in de klas.



**EdPuzzle.** Je kunt dit gebruiken om leerlingen voorspellingen of vragen te laten maken bij filmpjes.



**Lessonup.** Hier kun je je presentatie in kwijt, die bij de leerlingen zichtbaar is op het scherm. Tussen de slides door kan je vragen invoegen die leerlingen moeten beantwoorden.



**AnswerGarden** is een tool om digitaal te brainstormen met de klas en voorkennis te activeren.

## Leeslijst

**1 Whole school approach to sustainability**  
Hoogleraar Arjen Wals stelt hierin dat we jongeren moeten opleiden en uitrusten met competenties die hen in staat stellen de wereld te verduurzamen.

**2 The lazy teacher's handbook**  
Jim Smith legt uit hoe je de meest luie, maar ook allerbeste leraar kunt zijn.

**3 Activerende werkvormen**  
Inspirerend document van J.H. Flokstra. Een trainee: 'Tijdens mijn lespraktijk heb ik hier ontzettend veel aan gehad.'

## Eén werkweek, twee banen

Het expertisecentrum Hybride Docent, opgezet door EDK'ers Marius Bilkes en Kees van der Velden, heeft een app ontwikkeld waarmee hoogopgeleiden inzicht krijgen in hoe zij hun huidige baan met het leraarschap kunnen combineren. Iets voor jou? Vul de test in via [app.hybridedocent.nl](http://app.hybridedocent.nl)

**Laserzwaard** — Met een beetje fantasie heeft een presenter daar wel wat van weg. Een musthave als je veel met PowerPoint werkt via een beamer.

## Leer van de reuzen

Stuk voor stuk zijn het grote voorbeelden op het gebied van educatie. Lees en leer wat zij te vertellen hebben.



Anita Woolfolk



Erik Kwakernaak



David Krathwohl



Benjamin Bloom



Lev Vygotsky

## Spiekbriefje voor jezelf

**1** Beter goed uitgerust dan goed voorbereid.

**2** Neem jezelf en je baan niet al te serieus, dat doen je leerlingen ook niet.


**3** Geniet ervan, voordat je het weet is het alweer vakantie.

**4** Laat al die tips over 'consequent' zijn lekker links liggen: wees congruent.

**5** Met creativiteit en ondernemerschap kom je overal: als het niet kan zoals het moet, dan moet het maar zoals het kan.

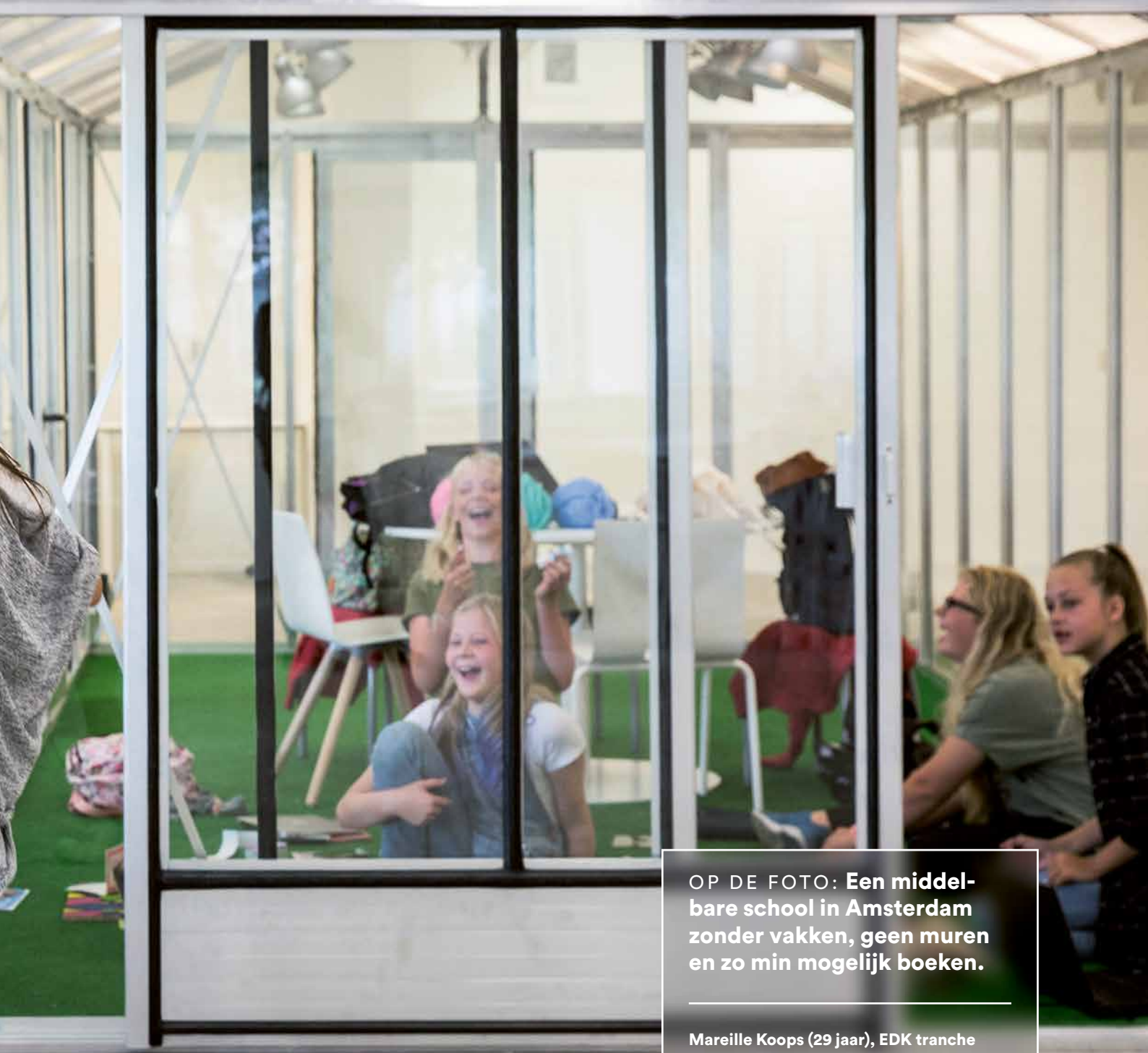
## In contact blijven

Eerst De Klassers en Onderwijs-trainees kunnen via een **LinkedIn-groep** in contact blijven met elkaar, vacatures delen en informatie uitwisselen. Ben je nog geen lid? **Meld je dan aan bij de groep: Eerst De Klas en het Onderwijs-Traineeship.**



Er zijn vele soorten scholen, soorten onderwijs en evenzovele visies op wat goed of slecht is in het onderwijs. We legden drie trainees een foto voor uit de onderwijswereld en vroegen hun wat ze zagen.





**OP DE FOTO: Een middelbare school in Amsterdam zonder vakken, geen muren en zo min mogelijk boeken.**

**Mareille Koops (29 jaar), EDK tranche III, is docent Nederlands en leerjaarcoördinator op het Vellesan College in IJmuiden. Daarnaast heeft zij haar eigen bedrijf, waarbij ze onder andere docenten coacht, lessen Nederlands verzorgt en projecten begeleidt.**

‘Het eerste wat mij opvalt is de enorme lach van twee meisjes achter de glazen muur. Het geeft wat mij betreft aan waar het in het onderwijs om gaat: plezier maken! Les krijgen mag en kan leuk zijn. Een klaslokaal of de gebruikte lesmethode zijn naar mijn idee niet essentieel, de docent die voor de groep staat en onderwijs leuk weet te maken, wel. Dat maakt het beroep zo leuk voor mij: leerlingen met plezier iets bijbrengen.’



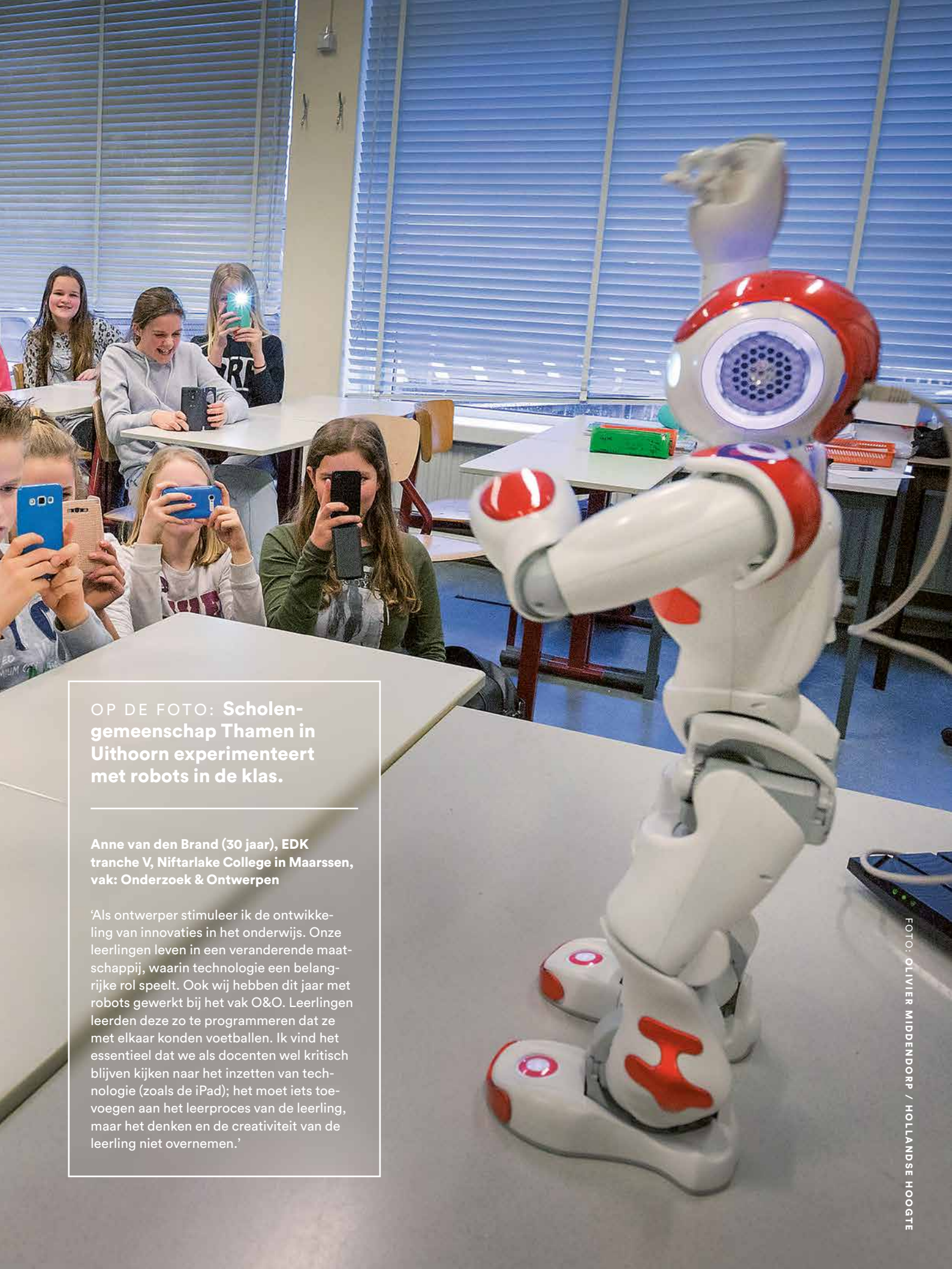
**OP DE FOTO: De buiten-omgeving moet zorgen voor een fijne atmosfeer voor deze eindexamenleerlingen in Xinxian, China.**

**Dennis Vos (35 jaar), OTS 2013.2, combineert drie banen: docent natuurkunde bij Niekée Roermond, coach bij Agora KWC te Culemborg en coach/docent bij Masterskip (zeilschip Wylde Swan)**

‘Verkennen, ontdekken, je wereldbeeld vergroten, intense out-of-comfortzone ervaringen. Alle hoeken van jezelf leren kennen, ervaren wat je drive en passie aanwakkert, die flow gebruiken om je kracht en talent te ontwikkelen en te etaleren in de wereld. In mijn ogen de basis om kennis in je brein te absorberen, vanuit intrinsieke motivatie, in context van de wereld. Oh ja, de foto. Kijkt daar ook maar één leerling naar “buiten”? Boeien! Het blijft het mooiste examenlokaal dat ik ooit gezien heb. Een prachtige paradox.’





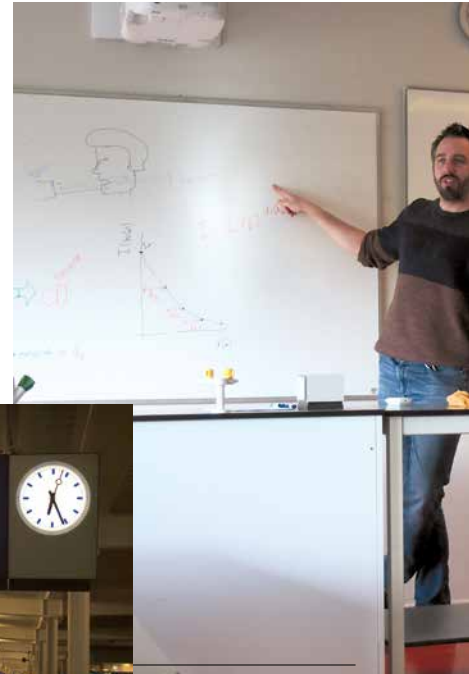


OP DE FOTO: **Scholen-  
gemeenschap Thamen in  
Uithoorn experimenteert  
met robots in de klas.**

**Anne van den Brand (30 jaar), EDK  
tranche V, Niftarlake College in Maarsse,  
vak: Onderzoek & Ontwerpen**

‘Als ontwerper stimuleer ik de ontwikkeling van innovaties in het onderwijs. Onze leerlingen leven in een veranderende maatschappij, waarin technologie een belangrijke rol speelt. Ook wij hebben dit jaar met robots gewerkt bij het vak O&O. Leerlingen leerden deze zo te programmeren dat ze met elkaar konden voetballen. Ik vind het essentieel dat we als docenten wel kritisch blijven kijken naar het inzetten van technologie (zoals de iPad); het moet iets toevoegen aan het leerproces van de leerling, maar het denken en de creativiteit van de leerling niet overnemen.’

# Bart Giethoorn



Door *Eerst De Klas* rolde Bart Giethoorn zeven jaar geleden het onderwijs in. Hij is docent natuurkunde op het Lentiz Revislyceum in Maassluis. Daarnaast richtte hij – als fanatiek spelletjesspeler – zijn eigen bedrijf op: Playbook Gamification. Twee dagen per week geeft hij les en verder is hij bezig met gamification. Hoe ziet zijn week als hybride docent eruit?

## Maandag, 16 april

### 6:30

Met de trein naar school. In de trein mediteren en mijn dagplanning maken: wanneer wil ik wat gaan doen. Ook alvast wat printjes naar school sturen.



### 7:20

Vroege date met de printer. Er moeten eerst vier herkansingen voor de examenklas worden afgedrukt, want die leerlingen moeten om 8:15 aan de slag. Omdat ik maar twee dagen per week op school ben is het belangrijk goede afspraken te maken met de roostermaker, zodat hij weet dat ik mijn toetsen maandagochtend vroeg aanlever in plaats van al voor het weekend. Meteen even wat diagnostische toetsen en examensommen afgedrukt voor vwo 4 en vwo 6 natuurkunde later vandaag.



## Het hybride docentschap

Deze week is een van de drukste van het jaar. Als ik alles teruglees dan denk ik: 'Oei, oei, oei, wat is die jongen toch druk.' En hoewel ik erg veel plezier en trots haal uit mijn werk, ben ik blij dat het niet elke week zo is. Maar dat is wel een onderdeel van het hybride docentschap. Als je verschillende delen werk hebt die onafhankelijk van elkaar zijn dan is er een kans dat ze in dezelfde periode pieken qua werkdruk, en dat is stevig aanpoten. Gelukkig staan daar ook altijd rustiger tijden tegenover. Toch kan ik de afwisseling en uitwisseling van expertise tussen verschillende omgevingen aanraden. Ik merk dat mijn leven aanzienlijk rijker is geworden door ook buiten de school aan de slag te gaan.



## Dinsdag, 17 april

### 8:15

Vandaag starten met een blokkur vwo 4. Eerst een stukje uitleg over medische beeldvorming en halveringsdikte, waarna de leerlingen kunnen oefenen. Ze kunnen het niveau van hun oefening kiezen via een QR-code op het bord. Worden ze via allemaal tussenstapjes naar het antwoord geleid, of mogen ze dat zelf gaan verzinnen?

### 16:00

Afspraak met het schrijfteam. Met twee andere docenten en drie leerlingen uit 3 en 4 vwo ontwikkel ik een rollenspel voor de eerste klas. Dit wordt na de meivakantie in twee dagen uitgevoerd voor ons internationaliseringsportfolio 'Expeditie Europa' dat ik heb mogen ontwerpen voor de school. Voor nu is het ontzettend tof om mét in plaats van vóór leerlingen te werken!

### 8:00

Lekker buiten mediteren. Dit is altijd fijn om de dag mee te starten.

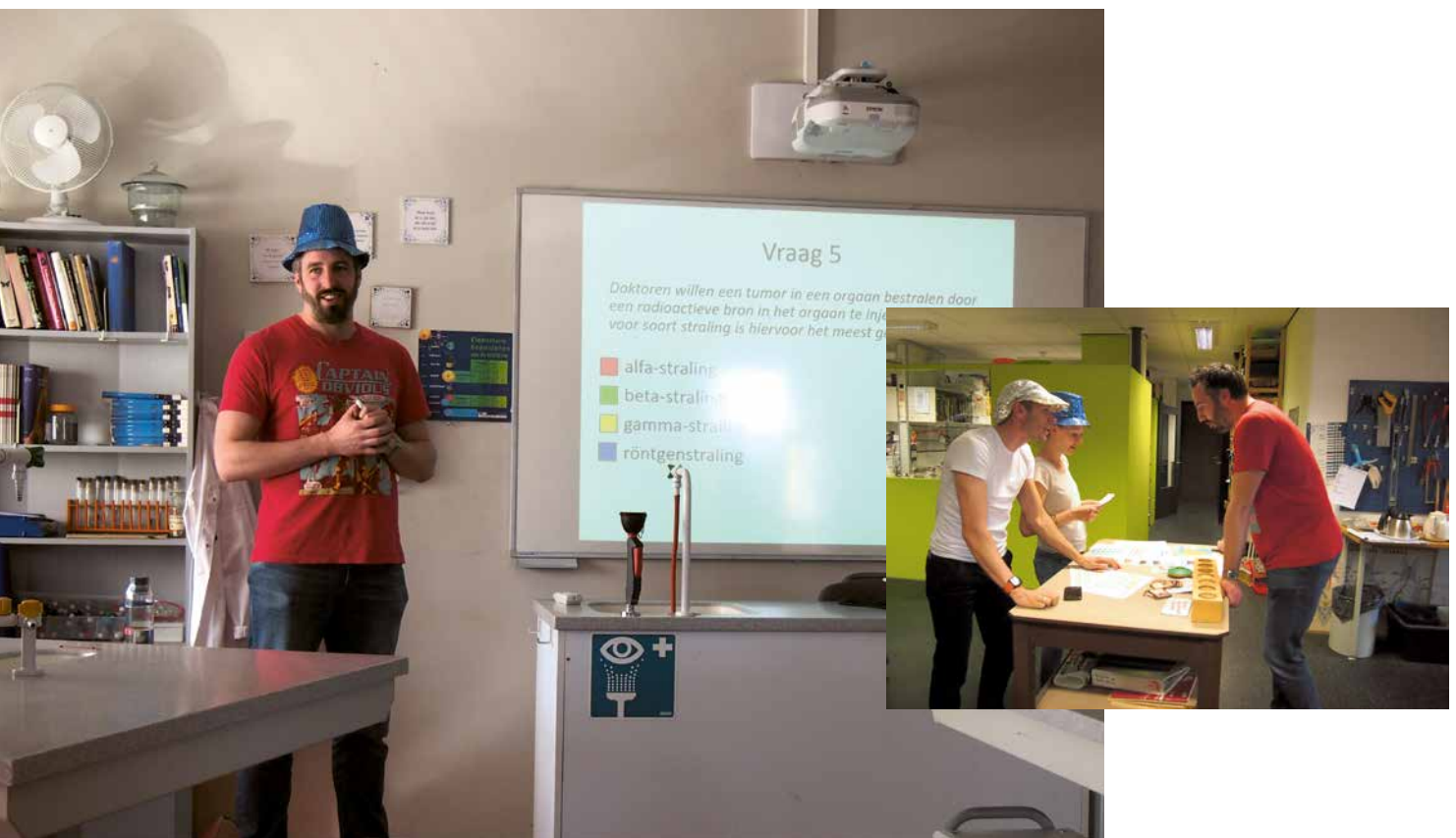
### 12:00

Vanmorgen huishoudelijke klusjes gedaan, nu beginnen aan het grote nakijkwerk. 39 verslagen van een vwo 6 practicum. Af en toe is het leven van een hybride docent glorieus. In ieder geval even een extra monitor erbij gepakt zodat ik drie verslagen tegelijk op mijn scherm kan hebben en semi-parallel kan nakijken. Nakijk-O-Tron 5000 modus aan, de rest van de dag is dit mijn activiteit.

### 21:00



Inmiddels driekwart van de verslagen nagekeken. Morgen de rest even afmaken, zodat ik alles kan invoeren voordat de schooexamencijfers vast komen te liggen. Nog even wat mailtjes beantwoord en het een en ander voorbereid voor een miniconferentie morgen. En dan netjes om tien uur naar bed.



## Woensdag, 18 april

**7:45**



Overleg met een collega over hoe we de uren van de zogeheten Comenius-klassen gaan invullen in de laatste periode. Dit zijn vwo+ klassen die twee lesuren verdieping krijgen. Ik ga volgende periode de derde klas vijf keer een salsales geven. Dit dient als oefening voor sociaal emotionele vaardigheden waar we ook wat theorie bij pakken. Jezelf durven laten zien, respectvol fysiek contact maken, leiden en volgen. Vorig jaar was het echt supervet, dus ik heb er ook nu weer zin in.

**9:55**

Een van de laatste lessen voor de toets vind ik het altijd fijn om de conceptuele kennis van de leerlingen te testen met behulp van een quiz. Er wordt in groepjes gestreden om de o zo begeerde gevulde koeken. En natuurlijk moet ik ook mijn quizmasterhoed op. Nuttig en leuk!

**15:45**

Inmiddels ben ik op de miniconferentie gamification en gamedidactiek in Amsterdam. Na de opening splitsen de deelnemers zich en geef ik een workshop Advanced Gamification voor een kleine groep veteranen. Daarna is er een uitwisseling van materialen en ideeën. Heel veel mensen hebben hun lesmateriaal bij zich en er zitten echt pareltjes bij! Ik heb in ieder geval weer een fijne werkvorm geleerd.

**22:45**

De conferentie is iets uitgelopen, waardoor ik niet meer het laatste uurtje salsatraining kan meepakken. Dit geeft me wel weer de gelegenheid om in de trein de laatste verslagen na te kijken.

## Donderdag, 19 april

**9:00**

De week is duidelijk heel druk geweest. Momenteel hoeft ik even niet zo nodig meer. Ik ga lekker een paar uur gamen. Hoewel, als je aan gamification doet is dat gewoon praktisch onderzoek.

**15:30**

Op weg naar een expertbijeenkomst gamification. Aan de TU Delft doet iemand zijn PhD over gamification in het natuurkunde-onderwijs. Nu organiseert hij een bijeenkomst om met negen ervaren docenten op niveau te bakkeleien over zijn onderzoek en de onderwijspraktijk. Super leerzaam. En lekker, met fijne pizza's en biertjes.







## Vrijdag, 20 april



### 9:00

Het is heerlijk weer, dus een mooie gelegenheid om buiten te werken! Vandaag naast even bijkomen met communicatie en administratie vooral veel tijd om te werken aan materialen voor Expeditie Europa.

### 14:00

's Middags kan ik me thuis vaak wat moeilijker concentreren, dus ik ben lekker naar de bibliotheek gegaan om daar verder te werken. Vandaag is het produceren geblazen!

### 21:30

Helaas, helaas. Ik had al een kaartje gekocht voor een mooi salsafeestje aan het strand van Scheveningen, maar ik moet toch doorwerken vanavond. Hoopte ik allemaal mooie foto's te laten zien over hoe ik de sterren van de hemel dans, heb je nog een foto van mij achter mijn laptop. Gelukkig kon ik mijn kaartje nog verkopen en heb ik daadwerkelijk mooie materialen kunnen maken.



## Zaterdag, 21 april

### 8:45

Het is vandaag heerlijk weer en ik kan lekker op de fiets naar Den Haag! Daar lekker drie uur trainen voor de show van volgende week. Daarna weer terugfietsen... Dat is weer voldoende beweging voor vandaag.

### 16:00



Met mijn vriendin naar de bios. Lady Bird was een fijne film!

### 20:00

Nog even een paar uurtjes werken. Had ik al verteld dat het een drukke week was?

## Zondag, 22 april

### 8:00

Vandaag een keer op zondag naar school. Mijn vwo 6-klassen naderen hun eind-examen en ik wilde voor iedereen die daar behoefte aan had een dag aan natuurkunde besteden. Meer dan de helft van de leerlingen heeft hier hun mooie zondag voor opgegeven... Diehards! Ik had gevraagd of ze allemaal iets lekkers mee wilden nemen, dus het is vandaag erg veel snoepen tussen het werken door. De school is ook helemaal leeg, dus in de pauze kunnen we een awesome potje verstoppertje spelen. Beweging is goed voor de hersenen.

'De leerlingen hebben hun mooie zondag opgegeven voor extra uitleg. Diehards!'

TEKST: ANNA RICHT  
HANNEMA  
FOTOGRAFIE: LARS  
VAN DEN BRINK

ELIZE VAN  
BERKEL (32)

Coördinator educatie  
programma's bij  
Greenpeace, Bege-  
leiding Eerst De Klas

# 'Trainees brengen een waardevol netwerk in'

**Met welke verwachtingen begon je aan het begeleiden van trainees?** 'Het leek me een mooie manier om het onderwijs letterlijk in onze organisatie te brengen. Ik werkte voor ons educatieprogramma altijd al samen met stuurgroepen uit het onderwijs, maar bij een traineeship is er minder afstand. Trainees staan voor de klas én lopen in je organisatie rond.'

**Hoe kijk je erop terug?** 'Als je de trainees een afgebakende opdracht geeft, kunnen ze heel zelfstandig werken. Dat is positief, want je kunt ze een project toevertrouwen. Nadeel was dat er regelmatig dagen uitvielen door hun drukke rooster en dan lag het project soms stil. Een kortere, intensievere projectperiode past beter bij de dynamiek van onze projecten.'

**Wat neem je mee van de projectperiode?** 'We hebben veel gehad aan het netwerk dat Sjoerd en zijn studiegenoten op de universiteit konden aanboren. Samen hebben ze voor ons een studiemodule over duurzaamheid ontwikkeld voor de docentenopleiding. Om zo'n module kans van slagen te geven, is het het beste om aan te sluiten op het theoretische kader van de opleiding. Voor ons is het lastig om daar inzicht in te krijgen, maar de trainees lukte dat wél. Ze kwamen tot de conclusie dat duurzaamheid het beste kon worden geschaard onder 'vakoverstijgend onderwijs' en 'burgerschap'. Dat hebben we gedaan.'

**En nu?** 'De module wordt naar tevredenheid gebruikt door verschillende docentenopleidingen.'

**Waar zie jij ruimte voor vernieuwing in het onderwijs?** 'Het onderwijs is erbij gebaat om meer van buiten naar binnen te werken. Als Greenpeace dragen we al jaren uit dat het betrekken van de omgeving het onderwijs waardevoller en relevanter maakt. Wij bieden docenten nascholing en voeden hen met maatschappelijke vraagstukken en oplossingen. Als docenten wat verder kijken dan de methodes, zullen ze zien dat het betrekken van de omgeving niet 'extra' is maar een kwestie van veranderend perspectief.'





‘In het onderwijs kan ik veel creativiteit kwijt’

**Met welke verwachtingen begon je aan het traineeship?** ‘Direct voor de klas staan en tegelijkertijd rondkijken in het bedrijfsleven; die combinatie gaf voor mij de doorslag. Tijdens mijn studie had ik al plezier in lesgeven en het persoonlijke contact met studenten. Als trainee kon ik meteen zelfstandig aan de slag als docent. En toch hoefde ik me niet meteen op het onderwijs vast te leggen. Ik kon met één been in het bedrijfsleven staan.’

**Hoe kijk je erop terug?** ‘Het was interessant om naast het lesgeven ook bij organisaties rond te neuzen. Soms hadden de masterclasses en projecten bij bedrijven nog wel veel met het onderwijs te maken. Ondanks dat was het een verfrissende afwisseling met de dagelijkse schoolpraktijk. In het tweede jaar gaf mijn project de gewenste verdieping. Samen met medetrainees Tessa en Fay heb ik onder begeleiding van Elize een module over duurzaamheid en wereldburgerschap ontwikkeld voor meerdere universitaire docentenopleidingen.’

**Wat neem je mee van deze projectperiode?** ‘Een bredere blik op zowel het onderwijs als maatschappelijke organisaties zoals Greenpeace. Het was leuk om ons eigen netwerk op de universiteit te verbinden met het netwerk van Greenpeace en een bijdrage te leveren aan de docentenopleiding. Deze wisselwerking kan docent en leerling een mooi en nieuw perspectief geven. Het vereist volgens mij wel een kritische blik op de maatschappelijke bijdrage van organisaties. Terugkoppeling van leerlingen naar de betrokken organisatie kan daarbij een krachtig middel zijn.’

**En nu?** ‘Het onderwijs heeft zo zijn hobbels, maar het is een fijne werkomgeving waar ik veel creativiteit in kwijt kan. Dat ene been uit het bedrijfsleven begint wel af en toe te trillen, dus wie weet welke connecties er nog gelegd worden.’

**Waar zie jij ruimte voor vernieuwing van het onderwijs?** ‘Als leerlingen tijdens hun opleiding veel in contact komen met organisaties en bedrijven kunnen zij een completere en kritische blik op de maatschappij en hun eigen keuzes ontwikkelen. Bedrijven die leerlingen daarbij om feedback vragen, worden positief verrast.’

SJOERD SMIT (27)  
Docent biologie op het Joke Smit College in Amsterdam (volwassenenonderwijs)  
Traineeship Eerst De Klas: tranche VII

# ‘Traineeship prikkelt andere manieren van denken’

VINCENT  
HORSTINK (27)

Docent economie,  
Laar & Berg in Laren  
Het Onderwijs  
Traineeship:  
lichting 2015.1

**Met welke verwachtingen begon je aan het traineeship?** ‘Ik zag het vooral als een plus-traject, waarin ik extra uitdaging zou krijgen. Hiermee kon ik mooi de deur openhouden naar andere banen buiten het onderwijs. Ik wist eigenlijk zeker dat ik voor de klas wilde, maar toch had ik behoefte aan een bredere scope. Als trainee sta je meteen voor de klas en dat vond ik ook een groot voordeel.’

**Hoe kijk je erop terug?** ‘Positief! Inspirerend vond ik de vernieuwende onderwijsconcepten die we bespraken en probeerden te vertalen naar ons werk. Het traineeship prikkelde andere manieren van denken. Ik had wel verwacht meer op beleidsniveau te kunnen doen binnen de school. We werden in het diepe gegooid voor de klas, wat voor mij goed uitpakte. Dat was wel eens zwaar voor mensen die er meer moeite mee hadden.’

**Wat neem je mee van je onderzoeksopdracht?** ‘Bij Laar & Berg heb ik vanaf het begin veel ruimte gekregen. Zo stond ik meteen het hele jaar in mijn eentje voor klas 4. Het viel me op dat leerlingen het belang van de lesstof beter begrepen als ik de maatschappelijke context als vertrekpunt koos. In mijn vak wordt doorgaans andersom gewerkt. Mijn onderzoeksopdracht heb ik aan deze zogenoemde contextgerichte aanpak gewijd. Ik had hierover goede gesprekken met de directie en ik kon het in mijn eigen klas meteen toepassen.’

**En nu?** ‘Ik werk volgens deze contextgerichte aanpak en ik heb een collega die zich dit nu ook eigen maakt.’

**Waar zie jij kans voor vernieuwing in het onderwijs?** ‘Om te kunnen vernieuwen heb je ruimte en tijd nodig om nieuwe dingen uit te proberen. Zelf heb ik geen kinderen en kan ik veel extra tijd in mijn werk steken, maar dat geldt niet voor iedereen. Een fulltime baan in het onderwijs zou minder lessen moeten omvatten. Mijn advies: ga van 27 naar 20 lessen en kijk eens welke boost dat geeft aan vernieuwing in het onderwijs.’





## ‘Trainees willen meer doen dan lesgeven’

**Met welke verwachtingen begon je aan het begeleiden van trainees?** ‘We waren nieuwsgierig en hadden hoge verwachtingen. Dat kwam vooral door de strenge selectie van de trainees, waaruit je kon afleiden dat het programma zich richtte op ambitieuze mensen. We hoopten ook om zo docenten voor de “moeilijke vakken” zoals wis- en natuurkunde aan ons te binden.’

**Hoe kijk je erop terug?** ‘Alle trainees waren intelligente, jonge mensen met een hoog ambitieniveau. Dat paste goed bij ons. Ze moesten nog wel leren lesgeven, maar als je het leuk vindt om voor de klas te staan, leert dat snel. Sommige trainees kozen voor het bedrijfsleven omdat ze daar hun inhoudelijke drive uiteindelijk toch beter kwijt konden. Drie van de zeven trainees die bij ons zijn gestart, werken hier nog. Omdat deze jonge, ambitieuze docenten meer willen doen dan lesgeven, zijn ze erg waardevol voor ons. Ze ambiëren niet zozeer een managementfunctie, maar organiseren graag activiteiten die bijdragen aan de ontwikkeling van leerlingen. Bijvoorbeeld een extra cursus filosofie of een studiereis.’

**Wat neem je mee van de onderzoeksopdracht?** ‘In een van de eerste lessen van Vincent zag ik hoe hij iets ingewikkelds als de werking van het bankwezen heel toegankelijk uitlegde. Met fiches en pepermunt maakte hij het visueel en leuk. Ik was onder de indruk van de kwaliteit van de les; zo had ik het nog niet eerder gezien bij een startende docent. De leerlingen hingen aan zijn lippen en hadden veel vragen. Deze contextgerichte benadering heeft hij in zijn onderzoeksopdracht doorontwikkeld.’

**En nu?** ‘We moedigen docenten aan om te experimenteren met creatieve vormen. Hierbij is het belangrijk om vertrouwen te geven aan docenten. Als er eens iets misgaat is dat niet erg, dat hoort bij het nemen van risico’s.’

**Waar zie je ruimte voor vernieuwing in het onderwijs?** ‘Voor vernieuwing heb je mensen nodig die van nature houden van ontwikkeling en verandering. Vorig jaar hebben wij dergelijke docenten proberen te werven met het aanbod om bij ons een extra bevoegdheid te kunnen halen. Het opleidingstraject hebben we voor hen geregeld. Dit bleek te werken, en zo houden we vernieuwing levend.’

SANNERIJN  
JANSEN (40)

Rector Laar & Berg  
in Laren, Begeleiding  
traineeships:  
2009-2017

# Plus- punt

Uitspraken van trainees over wat goed en fijn is aan het onderwijs. Of gewoon een leuk compliment of een aardige anekdote.

*De mooiste reactie was de uitroep van een jongen uit 4 mavo toen hij hoorde dat ik zwanger was: ‘Dan heeft u hét gedaan!!’*

‘U bent het beste dat mij had kunnen overkomen!’

IK GENIET VAN HET SPONTANE CONTACT MET DE KINDEREN.

Ik ben iemand die graag elk uur iets anders doet, en dat kan heel goed in het onderwijs.

**Je bent echt jonge mensen verder aan het helpen en dat geeft ontzettend veel energie.**

*Het contact met de leerlingen. Je kunt grapjes met ze uithalen en we hebben leuke gesprekken met elkaar. Mooi ook om te zien hoe ze volwassen worden.*

‘Mevrouw, ik heb uw stem zó lang niet gehoord, wilt u de les als-tublieft beginnen met een praatje?’

**Dat ik zelf elke dag nog bijleer door mijn leerlingen.**

TIJDENS DE AFGELOPEN EXAMENSTUNT BEN IK DOOR DE EXAMEN-LEERLINGEN VERKOZEN TOT DE NIEUWE GOD.

‘JA, IN HET BEGIN VONDEN WE U EEN BEETJE EEN NAZI, MAAR EIGENLIJK BENT U TOCH WEL LIJP.’

**‘Mevrouw, ik heb u dit jaar niet meer, wat is dit voor een onzin!’**

Nu ik zelf docent ben... heb ik de leukste baan die er is.

**Over 5 jaar ben ik een betere versie van de docent die ik nu ben.**

*Het is een dynamische wereld waarin er veel verandert, maar die deels ook gewoon hetzelfde blijft. Een puber blijft een puber – of je nu een briefje in de klas moet onderscheppen of een telefoon moet innemen.*

‘Bij u in de les kunnen we eindelijk wat leuks doen!’

IK HEB MEER ALFA IN MIJ DAN IK TIJDENS MIJN STUDIE NATUUR-KUNDE HAD KUNNEN VERMOEDEN.

CAZIMIR TEN BRINK, OUD-TRAINEE EDK, TRANCHE I

# Met verve geslaagd

**E**en leerling vroeg mij om bijles te geven voor haar eindexamen scheikunde. Ze stond er slecht voor en had een goed cijfer nodig. Met regelmaat kwamen tijdens de bijlessen verhalen naar boven over het traineeship dat ik volgde als jonge leraar, maar ook wat ik allemaal buiten de school om meemaakte. Ik zag dat ze door deze verhalen na ging denken over haar toekomst en toekomstige studie en dat het haar motiveerde om haar examen te halen.

Zelf ontwikkelde ik me door het traineeship enorm en ik was blij en trots dat ik deze leerling ook kon laten groeien. Ik zat destijds in de eerste tranche van Eerst De Klas en zag wat dat teweegbracht. Er gebeurde echt iets: bij de lerarenopleiding, de schoolstructuur, de schoolcultuur, de connectie tussen het bedrijfsleven en onderwijs en de politiek. Er vormde zich een nieuwe dialoog binnen en buiten de school: Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship (OTS) brengen talent in huis. Dankzij deze traineeships kwam er een nieuwe impuls voor jonge docenten in het onderwijs. EDK en OTS zorgen letterlijk en figuurlijk voor onderwijsvernieuwing.

Ik maak nog dagelijks gebruik van wat ik heb geleerd en de contacten die ik heb opgedaan uit mijn tijd als trainee. In mijn huidige rol als fabrieksmanager bij Shell gebruik ik mijn didactische ervaringen optimaal voor het uitleggen van complexe materie aan operationeel personeel. Mijn passie voor het onderwijs is nooit verloren gegaan: ik ben actief voor de klas via Jet-Net bij profielkeuzelessen, via mijn oude school met sciencelessen en bij expertisecentrum Hybride Docent geef ik trainingen aan startende schoolleiders. Spijtig en betreurenswaardig vond ik het nieuws dat de traineeships zouden stoppen. Ik was bang dat de verandering die was ingezet teniet zou worden gedaan. Daarom was ik zeer verheugd toen ik hoorde dat EDK en OTS hun doorgang zouden vinden in het nieuwe traject 'Trainees in Onderwijs'. Met veel plezier nam ik daarom plaats in het bestuur daarvan. Met Trainees in Onderwijs willen we op dezelfde lijn doorgaan waar EDK en OTS zijn geëindigd: talentvolle graduates de school binnenhalen met een specifieke opdracht het onderwijs te verbeteren. Een volgende stap is om breder te kijken dan enkel de instroom van academici, namelijk de zij-instroom van tweedegraadsdocenten en van werknemers uit het bedrijfsleven.

En de bijlesleerling? Zij ging met volle moed haar examenperiode in. Zij en de trainees van Eerst De Klas en het OnderwijsTraineeship: allemaal met verve geslaagd!

**‘We gaan door met het binnenhalen van talentvolle graduates met een specifieke opdracht het onderwijs te verbeteren’**



Alle trainees &  
andere betrokkenen

Bedankt!